

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра методики професійного навчання

ПСИХОЛОГІЯ:

методичні рекомендації з вивчення дисципліни та виконання практичних і самостійних робіт для здобувачів вищої освіти 3 курсу ступеня «Бакалавр» спеціальності 204 «ТВППТ» денної форми навчання

Миколаїв

2019

УДК 159.9

П 86

Рекомендовано до друку за рішенням науково-методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету від «20» жовтня 2019р., протокол №2

Укладачі:

- К. А. Тайхриб – асистент кафедри методики професійного навчання Миколаївського національного аграрного університету.
- С. Б. Літвінчук – доцент кафедри методики професійного навчання Миколаївського національного аграрного університету.

Рецензенти:

- Л. А. Калініна – канд. пед. наук, доцент кафедри психолого-педагогічної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
- Л. О. Комісарова – канд. пед. наук, доцент кафедри методики професійного навчання Миколаївського національного аграрного університету.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін	6
2. Структура і обсяг курсу	6
3. Загальний розподіл годин і кредитів	7
4. Методичні рекомендації до виконання практичної та самостійної робіт	9
ЛІТЕРАТУРА	56

Вступ

Психологія – одна із наук про людину. Об'єктом її вивчення є найскладніша сфера життєдіяльності людини – психіка. Знання про сутність психіки, природу психічних явищ та їх закономірності мають важливе значення в житті та професійній діяльності людини – для керування психічним розвитком та діяльністю особистості.

У контексті принципу гуманізації навчально-виховного процесу вишів вивченню курсу психології надається пріоритетної важливості.

Отже, виходячи із суспільних і зокрема освітніх функцій психології, основна **мета вивчення** даного курсу як навчальної дисципліни – сприяти усвідомленню студентами природи психічних процесів, станів, властивостей особистості, що є підґрунтям розуміння майбутніми фахівцями сутності психологічних аспектів життя людини; формування комунікативних умінь, навичок ефективної взаємодії з іншими людьми. Даний курс покликаний забезпечити засвоєння студентами основних категорій та понять психології.

Головними завданнями викладання навчальної дисципліни «Психологія» є:

- виховання у студентів потреби у вивченні психології;
- формування розуміння логічного змісту курсу психології;
- ознайомлення із предметом психології та її завданнями, основними напрямками, галузями;
- сприяння усвідомленню студентами методології та основних методів психологічних досліджень;
- засвоєння студентами знань про психіку та її явища (психічні процеси, властивості, стани); про основи психології особистості; основні аспекти спілкування;
- вироблення умінь ефективного спілкування.

Студенти повинні *знати*:

- Теоретичні підходи до вивчення людини як суб'єкта діяльності та пізнання;
- Закономірності становлення та розвитку особистості;
- Індивідуально-психологічні особливості особистості;
- Особливості емоційно-вольової сфери особистості;
- Місце і роль процесу самопізнання в процесі розвитку особистості.

Студенти повинні *вміти*:

- розуміти й розпізнавати психічні явища; аналізувати емоційно-психологічні стани особистості;
- визначати завдання особистісного розвитку;
- визначати особистісні проблеми й шляхи їх подолання;
- уміти аналізувати систему пізнавальних процесів людини;
- конструктивно взаємодіяти в групі.

Успішне оволодіння студентами програмового матеріалу курсу психології є підґрунтям формування одного з аспектів готовності студентів до професійної діяльності.

У лекційному курсі, на практичних заняттях необхідно навчальний матеріал пов'язувати зі специфікою роботи майбутнього спеціаліста сільськогосподарського виробництва.

Об'єкт вивчення дисципліни – психологічні знання на сучасному етапі розвитку суспільства.

Предмет – психологічні знання у власній життєдіяльності та у процесі становлення майбутніх фахівців.

1. Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін

Вивчення дисципліни «Психологія» пов'язано із вивченням таких дисциплін як «Педагогіка», «Етика», «Психологія управління», «Психологія трудових відносин у колективі», «Психологія праці».

2. Структура і обсяг курсу

Згідно з навчальним планом студенти вивчають дисципліну на 3 курсі у 6 семестрі.

Розподіл годин

Лекції	- 18 год.
Практичні	- 18 год.
Всього	90 год.
Залік	у 6 семестрі

3. Загальний розподіл годин і кредитів

Модуль	№ теми	Назва теми	ЛЗ	ПЗ	СРС
ІМОДУЛЬ Предмет психології. Особистість. Діяльність	1.1	Психологія в комплексі наук про людину	2	2	2
	1.2	Розвиток психіки та свідомість	2	2	2
	1.3	Психологія особистості	2	2	2
	1.4	Діяльність та особистість	2	2	8
ІІ МОДУЛЬ Пізнавальні психічні процеси. Емоційно-вольові процеси. Індивідуально-психологічні особливості особистості	2.1	Пізнавальні психічні процеси (Відчуття. Сприймання. Увага)	2	2	4
	2.2	Пізнавальні психічні процеси (Уява, пам'ять, мислення,)	2	2	2
	2.3	Емоційно-вольові процеси	2	2	2
	2.4	Індивідуально-психологічні особливості особистості (Темперамент, характер)	2	2	2
	2.5	Здібності	2	2	8
<i>Всього</i>			18	18	28

Види робіт	Модуль І				Модуль ІІ					бали
	T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T2.1	T2.2	T2.3	T2.4	T2.5	
Виступи на практичних заняттях	5	5	5	5	5	5	5	5	5	45
Тестові завдання	4	-	5	-	-	10	5	-	-	24
Обов'язкові письмові роботи	4	3	3	4	3	4	5	5	-	31
Всього										100

**4. Методичні рекомендації до виконання практичної та самостійної
робіт**

Модуль I

Предмет психології. Особистість. Діяльність

Практичне заняття №1

Тема.*Психологія в комплексі наук про людину*

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Що є предметом вивчення психології? Які головні групи психічних явищ вона вивчає?
2. Завдання сучасної психології.
3. Принципи психології.
4. Зв'язок психології з іншими науками.
5. Історія розвитку психології. Основні напрямки (анімізм, асоціативна психологія, біхевіоризм, гештальтпсихологія, психоаналіз, гуманістична психологія, вітчизняна психологія).
6. Головні галузі психологічних знань.

Завдання 2. Обов'язкові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. Психологія – це _____
_____
_____

Завдання психології:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- .....

2. Заповніть таблицю, вказав галузь психології, яка вивчає зазначені проблеми:

Досліджувані проблеми	Галузь психології
Свідомість, психічні процеси, діяльність всієї особистості зростаючої людини, умови прискорення розвитку	
Психологічні особливості поведінки учасників кримінального процесу, психологічні проблеми поведінки і формування особистості злочинця	
Закономірності процесів взаємодії людини і сучасної техніки з метою використання їх в практиці проектування, створення і експлуатації нових видів техніки	
Прояви і механізми виникнення незвичайних, «паранормальних» явищ (телепатія, ясновидіння, телекінез)	
Соціально-психологічні прояви особистості людини, його взаємини з людьми, з групою, психологічна сумісність, соціально-психологічні прояви у великих групах	
Закономірності розвитку особистості в процесі навчання, виховання	

3. Із зазначеного нижче переліку проблем вкажіть ті, які вивчаються загальною психологією:

- психічні процеси, властивості, стани;
- професійний відбір;
- вивчення особистості працівника в організації;
- структура свідомості;
- відповідність працівника його професії;
- аналіз впливу організації на соціально-психологічну структуру і розвиток колективу;
- функції психіки і її структура.

4. Вкажіть стрілками зміст наукових підходів і сучасних напрямів в психології:

Біхевіоризм	

Практичне заняття №2

Тема. Розвиток психіки та свідомість

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Поява і розвиток форм психічного відображення у тварин.
2. Відмінність психіки людини від психіки тварин.
3. Суспільно-історичний характер свідомості.
4. Свідомість та її структура. Свідоме й несвідоме в психічній діяльності людини.

Завдання 2. Обов'язкові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. Сформулюйте визначення поняття «психіка» - _____

2. Перерахуйте основні функції психіки людини – 1

_____ 2
_____ 3

_____ - що забезпечує адаптацію організму до умов навколишнього середовища (інтегративна функція психіки)

3. Дайте визначення «свідомість» і «несвідоме»- _____

_____
_____
_____

4. Структура свідомості включає в себе

1. _____

2. _____

3. _____

5. У чому полягає якісна відмінність інтелектуальних форм поведінки вищих тварин і людини?

_____

_____

_____

6. Хто є автором Культурно-історичної концепції розвитку психіки людини? _____

_____

Практичне заняття №3

Тема. *Поняття про особистість*

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Як співвідносяться між собою поняття «людина», «індивід», «особистість» і «індивідуальність»?

2. Структура особистості у зарубіжній психології (З.Фрейд, К.Юнг, А.Адлер, К.Хорні, Е.Берн)

3. Структура особистості у вітчизняній психології (О. Лазурський, Л. Виготський, С. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв, Д.О. Леонтьєв).

4. Механізми захисту психіки.

5. Спрямованість особистості. Компоненти спрямованості особистості (мотиви, потреби, інтереси)

6. Світогляд та ідеали.

Завдання 2. Обов'язкові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. Визначте і обґрунтуйте, в яких випадках поведінка людини є індивідною, а в яких – особистісною?

1. Поворот голови в бік несподіваного різкого звуку.

2. Відповідь на іспиті.
3. Кашель.
4. Відсмикування руки від гарячої праски.
5. Збудження дитини при появі матері.
6. Зажмурювання очей при яскравому освітленні.
7. Бормотання під час сну.
8. Відстоювання власної точки зору.
9. Плач маленької дитини.
10. Мимовільне запам'ятовування подій.
11. Заучування хімічних формул.
12. Стимування сліз.
13. Смоктальні рухи губ немовляти у відповідь на подразнення їх соскою.
14. Розв'язання нецікавої задачі з математики.
15. Виконання небезпечного завдання.
16. Стимування себе під час конфлікту.

2. Проаналізуйте наведені приклади. Які механізми психологічного захисту проявляються у кожній конкретній ситуації?

1. Молода жінка уникає всяких контактів із чоловіками; підгіпнозом вона розповідає, що в дитинстві зазнавала сексуальної агресії з боку свого дядька-алкоголіка - подія, про яку у свідомому стані вона зовсім не пам'ятає.

2. В одному африканському племені існує легенда, що той, хто почує шум осіннього водоспаду, помре. Жоден представник племені ніколи не чув шуму падаючої води.

3. Молодий чоловік розповідає, що був би щасливий прийти назустріч, яка б обіцяла йому роботу, але забув про неї.

4. У дитини, якій забороняли гратися своїми екскрементами, розвивається перебільшена охайність.

5. Жінка, що не може мати дітей, стає зразковою патронажною сестрою.

6. Студентові, що із задоволенням «змахлював» би на іспиті, здається, що всі на нього дивляться так, ніби він «шахраював» справді.

7. Агресивний парубок стає «зіркою» регбі або футболу.
8. Маленька дівчинка так сильно «любить» свого молодшогобрата, що всі ночі проводить біля нього на той випадок, якщо вінраптом «перестане» дихати.
9. Агресивність жінки щодо свого чоловіка виражається в тому,що вона мимоволі ховає його речі.
10. Чоловік переконаний, що йому зраджує дружина, хочапідсвідомо він сам хоче їй зрадити.
11. Людина, вихована владним батьком, стає активістом одного ізуспільних рухів протесту.
12. Агресивна людина часто поводиться занадто чемно або занадтосолоденько стосовно інших.
13. Мати надмірно піклується про свою дитину, про яку під часвагітності навіть і думати не хотіла.
14. Жінка не зізнається собі, що не вдоволена своєю роботою.
15. Студент виправдує свій провал на іспиті недоліком часу длявідповіді або тим, що питання було на «засипку».

Практичне заняття №4

Тема. Діяльність та особистість

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Поняття про діяльність.
2. Компоненти діяльності.
3. Процеси екстеріоризації і інтеріоризаціїдії.
4. Послідовність етапів формування навички.
5. Види діяльності: гра, навчання, праця.

Завдання 2. Додаткові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. У наведених нижче прикладах визначте, що належить до руху, а що - до дії:

а) щоб зупинити машину, водій збавляє газ, відключає зчеплення і натискає на гальма;

б) щоб зменшити швидкість, водій так само зменшує газ і натискає на педаль зчеплення.

2. В яких прикладах ідеться про вміння, навички, звички:

а) недосвідчений кранівник послідовно переміщує вантаж, працюючи по черзі кожним важелем. Вантаж рухається ніби стрибками і по ламаній лінії, зупиняючись і змінюючи напрямок руху;

б) людина, що опанувала грамоту, швидко, не втрачаючи часу на визначення типу речення, безпомилково ставить розділові знаки;

в) переходячи дорогу із світлофором, людина кидає погляд на нього навіть тоді, коли рух транспорту відсутній.

3. Які об'єктивні та суб'єктивні чинники сприяють продуктивності формування навичок?

4. У чому виявляються і чим характеризуються втома та перевтома? Як їм можна запобігти або зменшити їх?

1. Определите, в каких ниже приведенных случаях поведение является деятельностью, а в каких - нет:

1) Ребенок перекладывает игрушки с места на место.

2) Пожилые люди прогуливаются на свежем воздухе.

3) Человек грызет ногти в состоянии задумчивости.

4) Студент пропускает утренние занятия, так как ему не хочется рано вставать.

5) Школьник рисует каракули на страницах учебника.

6) Продавец обвешивает покупателей.

7) Ребенок катается на качелях.

8) Врач не оказывает необходимой помощи прохожему, нуждающемуся в ней.

9) Человек разговаривает во сне.

10) Подросток ходит по комнате из угла в угол, так как ему нечего делать.

Модуль II

Пізнавальні психічні процеси. Емоційно-вольові процеси. Індивідуально-психологічні особливості особистості

Практичне заняття №5

Тема. Пізнавальні психічні процеси (відчуття, сприйняття, увага)

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Поняття про відчуття: види, якості, властивості.
2. Сприймання: якості, види. Порушення сприйняття.
3. Увага: види, форми, властивості.

Завдання 2. Додаткові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. Визначте, які властивості і закономірності відчуттів проявляються в наступних ситуаціях:

- а) Неприємний запах, який тривало впливає, перестає відчуватися.
- б) Після занурення руки в холодну воду предмет, нагрітий до кімнатної температури, здається теплим, хоча він холодніше температури шкіри.
- в) Сліпоглухих О. Скороходова згадувала, що коли вона жила в інтернаті, то по запаху легко визначала володаря кожного рушника.
- г) Після гучної музики на дискотеці молодій людині всі інші звуки здаються тихими.
- д) Автослюсар по звуку працюючого двигуна автомобіля визначає характер поломки.
- е) Температура приміщень, стіни яких пофарбовані в сині тони, сприймаються на три-п'ять градусів нижче, ніж вона є насправді.
- ж) «Який у вас жовтий і розсипчастий голос», - сказав одного разу відомий мнемонік Ш., розмовляючи з Л.С. Виготським.
- з) Психофізіолог Г. Фехнер сприймав звук «е» як жовтий, «а» як білий, «у» як чорний; звук труби він відчував як червоний колір, звук флейти - синій.

i) Встановлено, що обтирання особи водою кімнатної температури підвищує гостроту зору.

2. Ньютон мав звичку варити яйце на спиртівці за робочим столом, щоб зайвий раз не відволікатися від роботи. Одного разу в момент напруженої розумової праці замість яйця він вкинув у каструлю свій годинник. Як можна пояснити цей факт?

3. Яку людину можна назвати більш уважною:

— ту, яка, займаючись справами, перебуває в стані глибокої зосередженості й не помічає нічого навколо;

— ту, яка за коротку мить здатна помітити всі деталі ситуації і не випускати з поля зору жодної дрібниці;

— ту, яка незалежно від того, що вона робить, здатна бачити й чути все, що так або інакше стосується її діяльності?

Практичне заняття №6

Тема. Пізнавальні психічні процеси (пам'ять, мислення, уява)

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Пам'ять: види, процеси, мнемічні прийоми запам'ятовування. Порухення пам'яті.

2. Мислення: види, розумові операції, форми мислення. Порухення мислення.

3. Уява: види, функції, прийоми створення уявних образів.

Завдання 2. Додаткові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. Укажіть, які прийоми створення образів були використані в наступних випадках:

1. Русалка.

2. Змій-Горинич.

3. Людина-амфібія.

4. Гулівер.

5. Колобок.
6. Килим-літак.
7. Дон Жуан.
8. Буратіно.
9. Чарівна лампа Аладіна.
10. Шапка-невидимка.
11. Баба Яга.
12. Російська береза.
13. Дружній шарж.
14. Плюшкін.
15. Скатерка-самобранка.
16. Повітряна куля.
17. Дядя Стьопа.
18. Чарівна паличка.
19. Соловей –розбійник.
20. Скульптура «Робітник і колгоспниця».
21. Карикатура на буржуя.
22. Епіграма на графа Воронова.
23. Портрет О.С. Пушкіна.
24. Підводний човен.
25. Печорін.
26. Радар, локатор

2. Найбільш поширений поділ стилів мислення – на «теоретиків» (або «класиків») і «емпіриків» («романтиків»). Нижче наведені характеристики тих і інших. Визначте, де йдеться про «теоретиків», а де – про «емпіриків».

1. Їх вирізняють велика спостережливість, допитливість, віртуозне використання порівняльного аналізу.

2. Вони вважають, що відкриття визначаються яскравими спалахами уяви.

3. На їхню думку, те, що не спостерігається в досвіді, не можна використовувати в науковому міркуванні.

4. Цінність їх в тому, що зроблені ними відкриття слугуютьпочатковою інформацією для наукового прориву, що реалізовуєтьсяіншими.

5. Їх сильна сторона – аналітична, раціональність мислення, невисокаемоційність.

6. Вони визнають наукою тільки встановлення зв'язків міжбезпосередньо вимірюваними величинами.

7. Вони спрямовуються в прорив, позначений зусиллями інших, іроблять результат доказовим і переконливим для інших.

8. Коли в матеріалі є «біла пляма», вони заповнюють деталі, якихбракує, гіпотезою, що спирається на інтуїцію.

9. Їх слабкість – у зайвій, часто необґрунтованій довірливості дознайдених закономірностей.

10. Вони менш спостережливі, ніж інші, але й не такі довірливі.

3.Які види мислення проявляються в наведених нижче ситуаціях:

1. Встановлення лікарем діагнозу пацієнтові на підставі симптомів.

2. Написання журналістом статті про події, свідком яких він був.

3. Проектування дизайнером інтер'єра приміщення.

4. Приготування кондитером тістечок за новим рецептом.

5. Прийняття диспетчером аеропорту рішення про невідкладні дії.

6. Виготовлення майстром складної деталі на токарному верстаті.

7. Написання учнем твору на вільну тему.

8. Складання дитиною конструктора.

9. Вирішення шахової партії на чемпіонаті світу.

10. Складання адвокатом характеристики підзахисного.

Практичне заняття №7

Тема. *Емоційно-вольові процеси особистості*

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Поняття про емоції і почуття.

2. Форми переживання емоцій і почуттів. Психічні стани.

3. Вищі почуття.

4. Поняття про волю.
5. Основні якості волі.
6. Безвілля, його причини і переборення.

Завдання 2. Додаткові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. Опишіть ситуації, в яких виявляються основні функції емоцій.
2. Який варіант поведінки найбільш доцільний, якщо людина знаходиться в стані гніву?
3. Опишіть, як могла б висловити або стримати свій гнів дівчина в наступній ситуації.

Даша два місяці не покладаючи рук працювала над курсовою роботою з фізики. Прикрий випадок завадив їй здати роботу вчасно. І ось тепер її викладач відмовляється виставити їй оцінку, мотивуючи це тим, що робота була здана із запізненням на один день. Даша відчуває, як її обличчя червоніє від гніву, а серце починає сильно битися.

А. Пряме вираження гніву: _____

Б. Непряме вираження гніву: _____

В. Стимування гніву: _____

4. Вкажіть, якою стратегією боротьби зі стресом користується кожен з описаних нижче персонажів (вирішує проблему, змінює своє ставлення до неї або, змирившись з проблемою, намагається зменшити вплив на свій організм стресу, викликаного нею).

а) Громадянка А. потрапила в автомобільну катастрофу і отримала травму шиї. Вона стверджує, що в результаті цього нещасного випадку стала краще розуміти людей, у яких постійно щось болить.

б) У ресторані пан Н. і його нова знайома були змушені більше півгодини чекати, поки їх обслужать. Він почав відпускати жарти з приводу повільності офіціантів і врешті-решт вирішив, що в результаті цієї затримки у них виявилось більше часу на бесіду.

в) Начальник вкрай низько оцінив роботу свого співробітника В. Той думав про те, щоб звільнитися, перейти в інший відділ або оскаржити рішення начальника. У підсумку він вибрав останній варіант.

г) Стіл пані Х. в офісі стоїть поруч зі столом жінки, у якої гучний верескливий голос. Щоб зняти напругу, пані Х. кожен день під час обідньої перерви робить спокійну пробіжку по парку.

5. Вкажіть вольову якість людини:

1) здатна управляти своїми думками і почуттями, своїми діями і вчинками _____

_____;

2) здатна не піддаватися впливу різних сил, які можуть відвернути її від досягнення поставленої мети

_____;

3) здатна мобілізувати свої сили для щодотривалої і складної боротьби з перешкодами і труднощами _____;

4) здатна діяти швидко і з великим напруженням своїх фізичних і духовних сил

_____.

Практичне заняття №8-9

Тема. *Індивідуально-психологічні особливості особистості*

(темперамент, характер, здібності)

Завдання 1. Підготувати відповіді на питання (усно):

1. Поняття про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Психологічна характеристика темпераменту. Головні властивості темпераменту.

2. Темперамент і особистість. Вплив темпераменту на діяльність людини.

3. Поняття про характер. Структура характеру. Рис характеру. Формування характеру.

4. Акцентуації характеру.

5. Поняття про здібності.

6. Задатки як природжені передумови розвитку здібностей.

7. Види здібностей. Рівні здібностей.

8. Розвиток здібностей.

Завдання 2. Додаткові питання та завдання (виконуються письмово на окремих листках формату А4)

1. Визначте можливий тип темпераменту.

1. Іра Н., 8 років. Дівчинка жвава, життєрадісна, кокетлива, любить поговорити; добра, але заздрісна, намагається бути помітною в колективі, заслужити похвалу. Товариська, але дуже вразлива. Іра цікавиться усім, але її інтереси не стійкі, вона швидко втрачає зацікавленість. Багато уваги приділяє своїй зовнішності: годинами може сидіти перед дзеркалом, змінювати зачіски, перев'язувати стрічки, уплітаючи у волосся квіти. Дівчинка в колективі активна, але якщо їй доводиться у загальній діяльності підпорядковуватися комусь з товаришів, вона втрачає будь-який інтерес до справи, стає до всього байдужою.

2. Ніні, учениці восьмого класу, важко розбиратися з клопотами життя у школі-інтернаті. Під впливом невдач вона швидко “опускає руки”. Ніна добре співає й танцює, і тому прагне брати участь у концертах художньої самодіяльності. На репетиціях, коли щось не виходить, у неї різко змінюється настрій, і тоді вона може навіть розплакатися і розкиснути. Ніна досить недовірлива і досить болюче переживає несправедливість. У такі хвилини вона заглиблюється в себе, замикається в колі своїх переживань, покарання переживає дуже складно.

3. Слюсар А. А. працює на заводі вісім років. Завжди спокійний, тихий, непомітний, він тривалий час не привертав до себе уваги як організатор. Після неодноразово успішного виконання невеликих організаторських задач був висунутий в бригадири. В організаційній роботі неспішний, мовчазний, більше показує, ніж розказує і доводить, справою навчає, прикладом виховує, усе робить повільно, але ґрунтовно. Про нього говорять, що робить повільно,

але переробляти після нього не доводиться. Спокійна діловитість та емоційна рівноваженість вирізняють А.А. як бригадира.

4. Аїда не любила сміятися з приводу дрібниць. Вона сміялася зрідка, але від душі, довго. Почуття у Аїди виникають повільно. Ті факти, які більшості учнів викликають сильні і бурхливі емоції, у Аїди або дуже слабку реакцію, або ж ніякої емоційної реакції не викликає. Дядівчинки характерна уповільненість і одноманітність моторики, міміки і пантоміміки. На уроках вона сидить майже завжди у тій самій позі, з одним і тим же виразом обличчя. Аїда повільно пише, малює, вишиває, навіть плаче повільно. Наприклад, коли вона згадала про образу товаришів, у неї з очей повільно капали сльози, а обличчя було спокійним, звичайним. Аїда повільно і розмірено розмовляє, повільно засинає і прокидається вранці.

5. У дитинстві Віталій був виключно діяльною і невтомлюваною дитиною. Також він вирізнявся розумовою працездатністю. Протягом навчального дня він з повною увагою і напруженням працював на всіх уроках, не проявляючи ознак в'ялості або зниження активності. Хлопчик ніколи не боявся незнайомих людей, поводив себе серед них повільно і невимушено. Смілива, небоязка поведінка в різноманітних обставинах і пов'язане із цим почуття впевненості властиві Віталію. Невдачі в навчанні не пригнічують хлопчика. Низька оцінка не позбавляє його бадьорості і віри у власні сили.

2. Визначте спосіб поведінки людей різних типів темпераментів у проблемній ситуації: чотири стомлених мандрівники дісталися опівночі до міської брами. Брама зачинена і вартові сплять. Перший мандрівник сів на землю і затужив: “Ось так не таланить, варто було вибратися з дому, і таке невезіння! Що ж робити – доранку ще так далеко, згадайте мої слова, ще й дощ піде”, – приказував крізь сльози. Другий мандрівник: “Навіщо ж бурчати, виб'ємо браму, і всі справи!” – збуджено проговорив він, б'ючи кулаком у браму. Третій мандрівник: “Друзі, зберігайте спокій, не метушіться, сядьмо і почекаймо, літня ніч коротка”, – заспокоював він приятелів. Четвертий мандрівник: «Навіщо сидіти й чекати» Давай тероздивимося браму ближче.

Подивіться, під нею велика щілина. Араптом, ми зможемо в неї пролізти”, – проявив ініціативу мандрівник.

3.Визначте, які властивості структури характеру (сила – слабкість, стійкість – ситуативність, цілісність – суперечливість) найбільш яскраво проявляються у наведених нижче характеристиках.

1. Сергій Г., 17 років. Легко підпадає під вплив інших. Його інтереси слабкі та нестійкі. Колись він цікавився технікою, пізніше – шахами, нині грає у шкільному оркестрі. Навчається посередньо. За громадські справи береться охоче, однак виконує недбало. Перед найменшими труднощами відступає.

2. Мишко С., 8 років. Дуже хитрий хлопчик, намагається обдурити друзів під час гри, і це йому вдається. Діти не люблять Мишка за хитрість, забіякуватість, наклепництво. Він намагається з усіх сил перекласти провину на інших. Хлопчик брехливий, лицемірний, радіє невдачам приятелів, часто пустує, але вчасно уникає викривання, і тоді вся провина падає на інших дітей. Він залишається цим задоволений. Водночас Мишко добрий, швидко забуває образи.

3. Сашко У., 18 років. Для нього характерними є відсутність ініціативи, самостійності, наполегливості. Він не може критикувати товаришів і бути вимогливим, навіть якщо бачить недоліки й не побоюється тих, хто заслуговує на критику. У нього погано розвинені цілеспрямованість і працездатність, а його активність найбільше проявляється у балакучості та смішкуватості. Навчається Сашко задовільно. Він не вирізняється працьовитістю; почуття відповідальності, самокритичності і вимогливості до себе розвинені погано.

4.Визначте, що із нижчезазначеного можна віднести до здібностей, а що ні. Відповідь обґрунтуйте. Здібності педагогічні, кулінарні, мовні, розпізнавання запахів, прямоходіння, пред’явлення думок і почуттів в наочних образах, вольової регуляції поведінки, точного сприймання відтінків кольорів, гри на роялі, швидкого обрахування подумки, написання віршів, комбінування просторових образів, рефлексії, спілкування за допомогою мови, саморозвитку.

5. Наведіть десять прикладів, які демонструють загальні та спеціальні здібності.

Приклад оформлення титульного аркуша

<p>Міністерство освіти і науки України</p> <p>Миколаївський національний аграрний університет</p> <p>Кафедра методики професійного навчання</p> <p>Творче завдання</p> <p>до практичного заняття №__</p> <p>Тема «____»</p> <p>Виконав (ла):</p> <p>студент (ка) групи __</p> <p>ПІБ</p> <p>Перевірила:</p> <p>ас. Тайхриб К.А.</p> <p>Миколаїв</p> <p>2019</p>

ЛІТЕРАТУРА

1. Ануфриева А. Н. Социальная психология: курс лекций / А. Н. Ануфриева, Т. Н. Зелинская, Н. Е. Зелинский – К., 1995

2. Загальна психологія / за ред. С. Д. Максименка. – К.: "Форум", 2000.
3. Зейгарник Б.В. Теорії особистості в зарубіжній психології / Б. В. Зейгарник – М., 2001
4. Общая психология / [В.В. Богословский, А.А. Степанов, А.Д. Виноградова и др.] ; под ред. В.В. Богословского и др. – М.: Просвещение, 2001. – 383 с.
5. Общая психология / [А.В. Петровский, А.В. Брушлинский, В. П. Зинченко и др.]; под ред. А.П. Петровского. – М.: Просвещение, 2006. – 464 с.
6. Общая психология / под ред. С. Д. Максименко. – М.: Рефл-бук, 1999.
7. Общая психология / под ред. А. В. Петровского. – М.: Просвещение, 2011.
8. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд .– К.: Вища школа, 2010. – 479 с.
9. М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології / П. А. М'ясоїд.– К.: Вища школа, 2009. – 184 с.
10. Немов Р. С. Психология / Р. С. Немов. – М.: Просвещение: ВЛАДОС, 2008. – 576 с.
11. Психологія і педагогіка / під ред. А.А. Радугіна. – М. : Центр, 2007. – 256 с.
12. Психологія / за ред. Г. С. Костюк. – К.: Рад. шк., 2011.

Психологія

Методичні рекомендації

Укладачі: **Тайхриб** Катерина Анатоліївна
Літвінчук Світлана Борисівна

Формат 60 x 84/16. Ум. друк. арк. 4,1
Тираж 20 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського Національного аграрного університету.

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.